

ROSACIOLA

/ Liber magistri

Martin Borýsek, Jana Daňhelová, Viktor Hruška,
Bořivoj Marek, Jan Morávek, Martina Vaníková,
Eva Zezulková

SCRIPTORIVM

Praha 2012

Tato učební pomůcka vznikla díky podpoře Fondu rozvoje vysokých škol a Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze.

Autorský kolektiv:

Martina Vaníková	(editorka textu; Jak pracovat s příručkou?; ad deliberandum; grafický návrh)
Martin Borýsek	(část IV kap. P5 [Zeus], P6, P12 [Ovidius], P13)
Jana Daňhelová	(výběr vyobrazení; klíč; jazyková úprava)
Viktor Hruška	(část IV kap. P5 [hudba])
Bořivoj Marek	(části I+II kap. P1-14; část IV kap. P2, P3, P8, P11, P12 [sen.])
Jan Morávek	(část IV kap. P7, P9)
Eva Zezulková	(grafický návrh)

Odborný dohled: Doc. PhDr. Eva Kuťáková, CSc.

Při tvorbě příspěvků do této příručky pro nás byla velkou pomocí díla uvedená v seznamu literatury a zejména díla, z nichž s laskavým svolením autorů citujeme (SLS, SAK, EA, ŘMA, Moudrost věků [viz Indices – Bibliografie]). Autorům zmíněných publikací velice děkujeme.

Authors © Martin Borýsek, Jana Daňhelová, Viktor Hruška, Bořivoj Marek, Jan Morávek, Martina Vaníková, Eva Zezulková, 2012

Layout © Martina Vaníková, Eva Zezulková, 2012

Typo © Scriptorium, 2012

ISBN 978-80-87271-64-3

Praefatio¹

V roce 2007 jsme jako skupina studentů (nyní již z velké části absolventů) latiny z Ústavu řeckých a latinských studií UK FF založili divadelní společnost, která uvádí latinská divadelní představení na motivy klasických pohádek. Doposud jsme uvedli představení *Parva Rubra Cuculla* (Červená Karkulka), *De casula ex crustulis curvatis exstructa* (O perníkové chaloupce), *Rosaciola* (Šípková Růženka), *Aureola* (Zlatovláska) a *Romula sive Pentameron Romanum* (Romula aneb Pět římských příběhů).

Stoupající zájem o představení nejen z řad studentů, ale také pedagogů nás přivedl na myšlenku, že na rozdíl od živých jazyků chybí latině moderní výukové pomůcky, které by pomohly zvýšit motivaci studentů ke studiu a zároveň usnadnily výuku doposud založenou téměř výhradně na čtení a překládání textů. Pokusili jsme se proto vytvořit multimediálního pomocníka pro učitele latiny, jehož prostřednictvím by mohli studentům atraktivní formou osvětlit podrobnosti z antických reálií, literatury a dějin a zároveň jim pomoci zlepšit jejich jazykové dovednosti. Tímto způsobem je totiž posluchačům podávána rovněž zvuková, tedy živá podoba jazyka, která u starověkých jazyků pochopitelně schází a která je ovšem zároveň velice užitečná při osvojování základních morfologických a syntaktických jevů, jejichž systém je v latině poměrně složitý.

Grant od Fondu rozvoje vysokých škol na rok 2010 nám umožnil vyrobit autentické kostýmy a natočit film *Rosaciola* v pokud možno a(ute)nticky vypadajícím prostředí. Po dokončení filmu nastala druhá fáze – příprava cvičebnice a příručky, jejichž 14 kapitol vychází ze 14 kapitol filmu. Rovnoměrně se v nich klade důraz na osvojení slovní zásoby, znalosti z oblasti antické mytologie, literatury i historie, stejně jako antických reálií. Příručka obsahuje též podrobný jazykový komentář k celému textu, včetně všech literárních a filosofických aluzí. Je třeba poznamenat, že se text ne vždy zcela drží klasické latiny, na což ovšem vždy upozorňujeme.

Součástí příručky je také návod na práci s jednotlivými částmi projektu.

Naše zvláštní díky patří Doc. Evě Kuťákové za její laskavou supervizi nad projektem a ceně rady. Děkujeme také Petře Belaňové za obrázek vojáka v kapitole 11, Magdě Kocurkové za pomoc s výběrem vyobrazení a Petru Hončovi za revizi textu.

Q.B.F.F.S.

autorský tým
www.lvpanostra.net
info@lvpanostra.net

¹ Tato příručka je pouze jednou částí projektu *Rosaciola*, spolu se cvičebnicí a samozřejmě též latinským výukovým filmem na DVD. (Oficiální název projektu tak, jak je uveden v záznamech Fondu rozvoje vysokých škol, je *Výroba multimediální pomůcky pro výuku latiny* (29/2010).)

Jak pracovat s příručkou?

Součástí sady Rosaciola je:

- DVD s filmem;
- Cvičebnice pro studenty (*Liber discipuli*);²
- Příručka pro učitele (*Liber magistri*);
- archiv obrázků ke stažení na adrese www.lvpanostra.net/scholaludus;
- archiv textů k jednotlivým kapitolám tamtéž.

Film je rozdělen do 14 kapitol, které odpovídají kapitolám ve cvičebnici a příručce. Každá kapitola cvičebnice obsahuje cvičení, slovníček a oddíl rozšiřující znalosti studentů o antice, zejména v oblasti reálií a mytologie. Ve cvičebnici jsou vždy uváděny délky vokálů, aby si je studenti co nejvíce zažili; v příručce délky vokálů vyznačeny nejsou. Příručka obsahuje podrobný text s gramatickým a věcným komentářem, rozbořením literárních a historických aluzí, klíčem ke cvičením a oddílem, který je možno využít k dalšímu rozšíření znalostí studentů o antice, zejména v oblasti historie a literatury.

Není nutné text kapitoly doslovně překládat, alespoň ne hned. Nejprve si studenti přečtou, případně přeloží zadání úkolů. Poté zhlédnou jednou či dvakrát příslušnou kapitolu filmu a pokusí se doplnit cvičení. Přitom je možné se studenty text rozebírat podrobněji. Kapitolu lze pustit také s latinskými titulky. Přejeli-li si vyučující, aby měli studenti k dispozici celý text kapitoly před sebou, může si jej vytisknout ze složky TEXTVS ve webovém archivu na výše uvedené adrese.

Cvičení x.1 a x.2 ve cvičebnici jsou zaměřena na porozumění mluvené latině (před první lekcí je vhodné se studenty probrat pravidla klasické výslovnosti, viz kapitola P2). Porozumění je velmi důležitá část výuky každého jazyka, u latiny se však bohužel podceňuje. Už při doplňování je možné se zabývat se studenty gramatickými nuancemi (viz oddíl I) či opakováním gramatiky, např. opakováním perfekta nebo skloňováním substantiv ve cvičení 5.1:

5.1 Audi fābulam et verbum aptum adde

Tunc ..**primum**... pater meus vehementer**errāvit**..... nec in errore versārī**cupīvit**.... . Oblitus est enim Afrodītē deam**semper**..... esse colendam. Ad cēnam vocātī sunt ... **nōn**...**solum**..... variī ...**hospitēs**..... mortālēs, vērum etiam ...**deās**.... trēs maximae honōrābilēs.

Na zopakování morfologie se zaměřují některá další cvičení:

10.3 Adde gradum nōminis adiectivī II (comparatīvum) et III (superlatīvum)

cāra		
pulchrum		
dulcis		
bonum		

U cvičení x.2 je možné klást doplňující otázky – zejména u nepravdivých vět. Např. ve cvičení 5.2: Které bohyně tedy byly pozvány? Z jakých slov soudíte, že královna byla překvapená? Proč na sebe Zeus bere jiné podoby?

5.2 Vērumne an falsum?

	VERUM	FALSUM
a) Na hostinu byly pozvány tři bohyně: Héra, Artemis a Afrodité.	☐	☐
b) Královnu nepřekvapuje, co jí bohyně říká.	☐	☐
c) Héra jmenuje čtyři podoby svého muže: labuť, déšť, býk a blesk.	☐	☐
d) Héřin muž na sebe bere jiné podoby, aby svou ženu pobavil.	☐	☐

² Kapitoly cvičebnice budeme nadále číslovat Cx, kapitoly příručky značíme Px. Cvičebnice je dále členěna na oddíly označené písmeny, příručka na oddíly označené římskými číslicemi. „Oddíl B“ tedy vždy znamená oddíl cvičebnice, „oddíl II“ znamená oddíl příručky.

Obvykle následuje cvičení na překlad vět, které jsou vybrány přímo z textu. Mnohdy jsou však zjednodušené, aby překlad nebyl pro studenty přespříliš náročný. Není nutné, aby studenti překládali samostatně – mohou pracovat ve dvojicích či ve skupinkách. Překlad z češtiny do latiny, ač není při výuce příliš obvyklý, napomáhá upevňování znalostí gramatiky i slovní zásoby. Nezřídka se objeví mezery ve znalosti gramatiky právě při překladu do latiny mnohem lépe než naopak. Je samozřejmě možné dát studentům k dispozici slovníky. Lze se též vrátit k originálnímu textu a příslušné věty vyhledat a pozměnit. Např. věta b) ve cvičení 9.3 se objevuje v textu v podobě věty vedlejší: *Gratias vobis ago, quippe qui veneritis et Rosaciolae nostrae dona pulcherrima attuleritis.*

9.3 Redde Latīnē

- a) Na shledanou, přátelé. A děkuji vám všem.
- b) Přinesli jste mojí dceři překrásné dary. = *Filiae meae dona pulcherrima attulistis.*
- c) Mohu jít ven? (Použijte *licet*.)

Také křížovka, která je v každé kapitole, by měla napomoci upevňování slovní zásoby. Je vždy tvořena z nových slovíček dané lekce a její tajeňkou je obvykle nějaké okřídlené rčení. Je na vyučujícím, zda studentům dovolí používat slovníčky. Křížovka je skvělý úkol pro soutěžení skupin. Při soutěži v rychlosti řešení studenti snadno zjistí, jak je výhodné slovíčka znát a jak velké zdržení – a možnou prohru – znamená hledání ve slovníku.

Cvičení se také mohou stát příležitostí k získání znalostí o antických reáliích:

5.5 Ad dēlibērandum

- ☞ Héra vypraví o některých Diových milostných dobrodružstvích, která se stala vděčnou inspirací generacím umělců. Přiřaďte k vyobrazením jména heroin:

Danaé Európa Léda Alkméné

V kapitole 2 cvičebnice naleznou studenti časovou osu, do které mohou v průběhu lekcí zakreslovat nejen klíčové události příběhu, ale též data historických událostí, životní mezníky latinských spisovatelů, římských císařů apod. Zakreslování dat do časové osy pomůže studentům uvědomit si souvislosti mezi událostmi na poli politickém i literárním, stejně jako vztah mezi řeckými a římskými dějinami.

V každé kapitole cvičebnice je část A uzavřena otázkami k zamyšlení – v příručce je k nim obvykle uveden výklad, ne vždy nutně v klíči, často i v oddíle II či IV.

Slovníčky (zejména v prvních lekcích) mohou studenty i vyučující vyděsit. Jsou v nich uvedena všechna nová slova, která se v dané lekci vyskytují. Mnoho jich budou studenti již znát, některá znát nepotřebují. Slovníčky nejsou určeny k memorování (ačkoli pro pokročilejší studenty může být i tento přístup obohacující), slouží jako prostředek k porozumění textu.

Co se týče závěrečného oddílu C, s reáliemi je všeobecně třeba pracovat tak, aby si z nich studenti zapamatovali to nejdůležitější. K tomu si každý vyučující musí udělat vlastní osnovu podle toho, co už studenti znají, resp. ještě neznají. Ve webovém archivu jsou k dispozici obrázky ve velkém rozlišení vhodné k promítání. Jsou seřazeny po kapitolách a jejich kompletní seznam naleznete v poslední kapitole této příručky. Je známo, že vizualizace velice napomáhá procesu zapamatování. Obrazový materiál z oblasti mytologie je navíc vybrán s ohledem na inspiraci antickou mytologií ve výtvarném umění od antiky po současnost. Na tuto zajímavou oblast obvykle nebývá čas ani při výuce latiny ani při výuce výtvarné výchovy. Nabízí se zde tedy možnost pro mezipředmětovou spolupráci s vyučujícím dějin umění.

Příručka tedy není myšlena jako závazný scénář, ale spíše jako sbírka zábavných a věříme, že i inspirativních, výukových aktivit ve stylu „škola hrou“.

Dotazy a připomínky směřujte, prosím, na e-mailovou adresu uvedenou v předmluvě.